

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

ارزیابی تأثیرات اقدامات شهرداری تهران در حوزه معاونت خدمات شهری بر شاخص‌های عدالت اجتماعی و ارائه راهکارهای بهینه‌سازی

تقاضا برای عدالت به یکی از فاکتورهای مهم و ملاحظات اساسی در حرکت به سمت پایداری سکونت‌گاه‌های انسانی تبدیل شده است. موضوع عدالت اجتماعی هر چند که سابقه‌ای بیش از چندین دهه در پیشینه توسعه شهری دارد؛ در مباحث برنامه‌ریزی شهری از دهه آخر قرن بیستم و آغاز قرن بیست و یکم به یکی از موضوعات اصلی تبدیل شده و مورد توجه جدی قرار گرفته است.

بر این مبنای هدف این پژوهش، ارزیابی اقدامات معاونت خدمات شهری و محیط‌زیست شهرداری تهران در افزایش و یا کاهش عدالت اجتماعی به منظور تأثیرگذاری بیشتر این حوزه و نظام‌مند کردن فعالیت‌های آن است.

محدوده مکانی پژوهش مناطق ۲۲گانه شهر تهران و دوره زمانی آن نیز شامل اقدامات انجام شده معاونت خدمات شهری و محیط‌زیست شهرداری تهران در فاصله زمانی ۱۳۸۴-۱۳۹۴ است که بر این اساس از میان فعالیت‌ها و خدمات موجود، ۱۵ فعالیت به عنوان نمونه مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته‌اند.

روش‌شناسی این پژوهش مبتنی بر روش‌های ترکیبی کمی و کیفی چند مرحله‌ای و چندلایه‌ای به صورت استفاده از تکنیک‌های مختلف به صورت هم‌زمان و یا متوالی بوده است. داده‌های پژوهش از منابع مختلف مصاحبه، پرسشنامه ساکنان، کارشناسان و مدیران دستگاه‌ها، اسناد (قوانین، مقررات و ضوابط حقوقی موجود و طرح‌های توسعه شهری) و نقشه‌ها و آمارهای رسمی موجود به دست آمده و مورد تحلیل قرار گرفته است.

نتایج پژوهش حاکی از افزایش قابل توجه حجم برخی فعالیت‌ها و خدمات معاونت خدمات شهری و محیط‌زیست شهر تهران در فاصله زمانی ده ساله ۱۳۸۴-۱۳۹۴، در مقایسه با گذشته است؛ اما کماکان وضعیت موجود با شرایط متوازن و عادلانه فاصله دارد. در سطح مناطق نیز نتایج ارزیابی فعالیت‌های مورد بررسی نشان می‌دهد برخی از مناطق شهر تهران از جمله ۱، ۲، ۳ و ۲۲ شرایط مناسب‌تری از سایر مناطق دارند. در مقابل برخی از مناطق پهنه جنوبی از دسترسی کمتری برخوردار بوده که عواملی از جمله محدودیت‌های فیزیکی و محیطی نیز بر تشدید این مسئله افزوده است. در این مناطق میزان نارضایتی ساکنان نیز نسبت به مناطق پهنه شمالی بالاتر است.

در پایان راهکارهایی به منظور اصلاح سیاست‌ها، رویه‌ها و فرایندهای موجود جهت بهبود وضعیت و نزدیک‌تر شدن رفتار و عملکردهای شهرداری تهران به وضعیتی عادلانه‌تر ارائه شده است.

برای تحقق راهکارهای پیشنهادی نیز به تفکیک هر راهکار الزامات قانونی مورد نیاز اعم از نیاز به تغییر قانون موجود، تدوین قانون جدید، نیاز به مصوبه شورای شهر، تهیه دستورالعمل و یا انعقاد تفاهم‌نامه بین دستگاهی، استخراج و پیشنهاد شده است. برای افزایش کارایی و بهبود عملکرد فعالیت‌های معاونت خدمات شهری و محیط‌زیست و هم‌افزایی دستگاه‌های دست‌اندرکار و یکپارچگی در سیاست‌ها و اقدامات آن‌ها و نیز مشارکت شهروندان، کنش‌گران، ذی‌نفعان و دخیلان مختلف، سازوکار نهادی مورد نظر در سه بخش ظرفیت‌سازی/ ارتقای ظرفیت، نهادسازی و شبکه‌سازی ارائه شده است.

کلید واژگان: عدالت اجتماعی، خدمات شهری، معاونت خدمات شهری و محیط‌زیست، شهر تهران، یکپارچگی و هم‌افزایی